

พระมงคลวิไลสดกถา

ของ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

พระมหาสมณะ

พิมพ์ครั้งที่ ๑๐,๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๔๕๘

๕๒๐๒

พระมงคลวิไลสดกดา

ของ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ

กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

พระมหาสมณะ

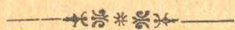

พิมพ์ครั้งที่สอง ๑๐,๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๔๕๙

คำนำ

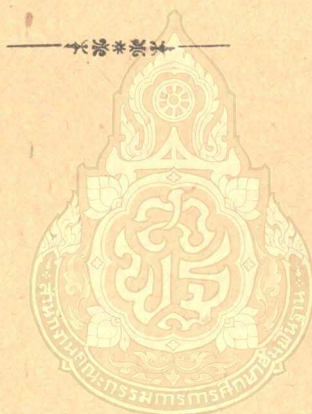

การที่ข้าพเจ้า เจ้าพระยาอภัยราชามหายุติกธรรมธร
สภานายกแห่งราชนาวิสมาคม ได้กราบทูลขอประทาน
พระธรรมเทศนามงคลวิเศษ ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณ
ถวายในงานเฉลิมพระชนม์พรรษามาลงในหนังสือสมุท
सार กว้างมีความประสงค์อย่างใดนั้น ได้มีคำ
บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์สมุทसार กล่าวอธิบายไว้ข้าง
ท้ายโดยชัดเจนแล้ว บัดนี้ข้าพเจ้ามีความรู้สึกถึง
พระภิกษุและสามเณรที่เป็นธรรมกถึกว่า ถ้าท่านได้
อ่านพระธรรมเทศนามงคลวิเศษนี้แล้ว จะบรรเทา
ความสงสัยที่มีอยู่ แลที่ท่านเข้าใจอยู่ก็แล้วให้ได้
ความรู้ยิ่งขึ้น ข้าพเจ้ามีความศรัทธาปราดนาจะแจก
ความรู้สู้กัน จึงได้ว่าจ้างให้โรงพิมพ์แยกพิมพ์แต่
เฉพาะพระธรรมเทศนามงคลวิเศษ ถิ่นที่หนึ่ง เย็บเป็นเล่ม

สมุท ถวายแก่พระภิกษุสามเณร ที่ เชน ธรรมมถึก ทัวไป
ทุกวัด ทั้งในกรุง และ หัว เมือง ขอท่านผู้ ได้รับหนังสือ
นี้ จงได้ โปรดอ่านและพิจารณาให้เข้าใจความตามเป็นจริง
แล้ว จงได้ โปรดชวนชวาย แสดง ธรรมเทศนา แก่ อุบาสก
อุบาสิกา อุสุโลม ตามเค้า ความใน พระ ธรรมเทศนา มงคล
วิเศษกถา นี้ด้วย กุศโลบาย เพื่อ แก่ ทิฏฐิวิปลาศ ของ
บาง คน ซึ่ง เข้าใจว่า การ ออกเงิน เข้า เวียราย สร้าง
เรือรบ เป็น การ บาป นั้น ให้เป็น ทิฏฐิซุกตา เสียได้ ก็
จะเป็น บุญราษีอัน วิเศษ เพราะ เหตุ ที่ เป็น อันได้ ช่วยกัน
กระทำ ความ ป้องกัน และ รักษา พระพุทธ ศาสนาไว้ ให้
จิรัฐติกาล โดย เอกเทศ ตามควร แก่ น้า ที่ ของท่าน ผู้ เป็น
ธรรมมถึก

อนึ่ง ถ้าข้าพเจ้า ถวายไป ยังมี ทัว ถึงกัน เพราะ
ข้าพเจ้า ไม่ รู้ จัก ฤา พลัง ผลอไป ขอท่าน ผู้ ที่ ยัง ไม่ ได้
รับ หนังสือ นี้ จงโปรด มี ลิขิต แจ้ง มาให้ทราบ ข้าพเจ้า
จะได้ จัก ส่งไป ถวายให้ ทัว ถึงกัน

ส่วนคฤหัสถ์นั้น ถ้าท่านผู้ใด ต้อง ประสงค์
หนังสือ พระธรรมเทศนา มงคล วิเศษนี้ ขอเชิญ แจ้ง ความ
มาให้ทราบ ด้วย หนังสือ ฤๅ ทั่ว วาจา ก็ได้ แต่ ต้อง ขอ
รับ ประทาน ราคา อย่าง ถูก เพียง เล่ม ละ ๕ สตางค์ ก็
จะ เป็น อัน สม ประสงค์ ของ ท่าน

“ นมัตถุ สุกตัสส ”

“ อายุ วณฺณํ ยสํ กิตฺติ สัคคํ อุจฺจากุลินฺตํ
รติโย บัตถยาเนน อูพารา อปราปรา
อัปฺปมาทํ ปสฺสํณฺติ ปุญฺญกิริยาสุ บัณฺฑิตา
อัปฺปมัตฺโต อุกโก อตฺถเก อธิคฺคฺหาติ บัณฺฑิตโต
ทิจฺฐํเร อัมเม จโย อตฺถโก โย จตฺถโก สัมปฺปายิกโก
อตฺถภาสิสมยา อีโร บัณฺฑิตโตติ ปวฺจจตฺติ ” ๑

บัดนี้ จักรับพระราชทานถวายวิสัยนามมงคลวิเศษสถา
ประทับ พระ บัญญา ขารมี เป็นประสาทนิยมังคลานุโมทนา
ในมหามงคลสมยาภิลักขิตกาล ฯ ด้วย สมเด็จพระบรมพิตร
พระราชสมภารเจ้า ทรงเจริญ พระชนมายุ มวโดยสวัสดิ
บัดนี้มา ประจวบ สุธุทิน บรมราชสมภพ ทรง พระปรารภ
มหามงคลสมัย ตรัสสั่งให้ตั้ง การ ข้าพเญพระราชกุศล
ฉลอง พระพุทธปฏิมา ประจำ พระชนมายุ แล เกลิม พระชนม
พรรษา เนื่องเปื่องารเดียวกัน ทรงกระทำ พุทธบูชา

ด้วย เครื่องสักการภักดิ์ เปน ต้นว่า รูปเทียน ดอกไม้
ทองบริจาต ไตรจีวรพัสดุ ภัตตโภชนาหาร สมณบริวาร
เปนไทยธรรม ! แก่ พระภิกษุสงฆ์ เปนจำนวน ๆ ควร แก่
นิยมใน พระราชพิธี ทรงพระราชอุทิศ ส่วนพระ กุศลนี้
แก่ อารักขเทวตา ผู้อุปการะอภิบาลพระองค์มา เปนธรรมเนียม
บรรณาการ ปัจจุบันการกิจ

แล เทวตาพลีนี้ อันบัณฑิตบำเพ็ญ เปน อาจิณวัตร
ย่อม เปน อปริหานีย ปลูกตั้งความเจริญให้ เกิด แก่ผู้ทำนั้น
สมเด็จพระสรรเพชญ์ พุทธเจ้า ตรัส แก่ เจ้ามหานาม ดิฉวิ
มีความสังเขปว่า กุลบุตร ผู้เป็น ขัตติยราช ไต่รับ มุรธา
ภิเษก แล้ว ก็ มียศไม่ ถึง นั้น แต่ เป็นผู้ครอง แว่นแคว้น
สืบมาโดย วงศ์ ก็ดี หรือ เปนแต่ นายทัพ นายกอง
นายบ้าน แม้ โดย อย่าง ต่ำ เป็นใหญ่ เฉพาะ ใน สกุล หนึ่ง
ก็ ดี มาสักการเทวตา เหล่า พลีบูชา หก ผู้รับ พลีกรรม
ด้วย โภคทรัพย์ ที่ ตน แสวงหา ได้ มา แล้ว โดยธรรม สุจริต
เทวตาทั้งหลาย นั้น อัน กุลบุตร สักการ แล้ว ย่อม อนุเคราะห์
กุลบุตร นั้น ด้วย จิตต์ เปน กุศล กอบ ด้วย เมตตา หวังให้
กุลบุตร นั้น ดำรง ชนมาอยู่ ยืนนาน กุลบุตร อัน เทวตา อนุ

เคราะห์ด้วย ถัดจาก จิตต์ ทั้ง นั้น แล้ว เปนหวัง ความ
เจริญได้ ไม่มีความเสื่อมเลย ฯ เทวตาพลี เปน อปริ
หานิย ปฏิบัติ อันกุลบุตร ผู้ เปน อิศระ มี มุรธาภิณฑกษัตริย์
เป็น ต้น จะ พึง บำเพ็ญ เพื่อ ศุภวิบุล ผล ตาม พระพุทธ
ภาษิต ดังนี้ ฯ

อนึ่ง พระราชา กุศล บุญนิธิ ซึ่ง สมเด็จพระบรมพิตรพระราช
สมภาร เจ้าทรง บำเพ็ญ ใน อภิลักขิตสมัยนี้ เมื่อ ถึง พร้อม
ด้วย ประโยคสมบัติ พึง ให้ เกิด ศุภอรรถมนุญผล โดย วิบาก
สามารถ ฯ อันธรรม ที่ ปราถนามิ ชาญ เป็น ต้น ย่อม สำเร็จ
มา แต่ ปฏิปทา สัตว์ ทั้ง หลาย หา ได้ ด้วย ลำพัง ความ
ปราถนา แล อ่อนหวาน ไม่ ฯ ข้อนี้ สมด้วย เทศนา นัย สมเด็จพระ
บรมโลกนาถ เจ้า ตรัส แก่ อณาตปิตกฤตยติ ว่า “ปัญฺจิเม
คหปติ ธัมมา อญฺฐา กัณฺธา มนยา ทูลลภา โลกัสมิ”
เป็น ต้น มีความ ว่า ก่อน คฤหติ ธรรม เหล่า นี้ ๕ ประการ
คือ อายุ วรรณะ สุข ยศ สวรรค์ สัตว์ ปราถนา รัก ใคร
ชอบใจ แต่ ได้ ด้วย ยาก ใน โลก เรา พระ ตถาคต ไม่ กล่าว
ความ ไตรธรรม ๕ ประการ นี้ เพราะ เหตุ ปราถนา แล อ่อน
หวาน ถ้า จะ พึง ได้ ด้วย อากาโร เช่น นั้น แล้ว ใคร จะ พึง เสื่อม

จากอะไรเล่า ทุกคนก็จะพึงได้ อายุ วรรณะ สุข ยศ ตาม
 จำนวน สิ้นชีพแล้ว ก็คงไปสู่สวรรค์ ข้อนี้หาเป็นเช่นนั้น
 ไม่ อริยสาวก ผู้ปราศณา อายุ วรรณะ สุข ยศ สวรรค์
 พึงบำเพ็ญข้อปฏิบัติอื่น จะให้ อายุ วรรณะ สุข ยศ สวรรค์
 สำเร็จ เมื่ออริยสาวกมาบำเพ็ญปฏิบัติท่านเป็นทาง
 มา ก็ย่อมได้ อายุ วรรณะ สุข ยศ อันเป็นทิพย์อย่าง
 เป็นของมนุษย์บ้าง แลได้ไปเกิดใน สวรรค์เป็นผล ฯ
 แลปฏิบัติท่านจะให้ธรรม ๕ ประการ มีอายุ เป็นต้น
 นั้นสำเร็จ จะพึงมีต่าง ๆ กัน แต่ที่เป็นสำคัญก็คือ
 กุศลสุจริต เป็นไปในกาย วาจา ใจ เกิดแต่ อโลภะ
 อโทสะ อโมหะ เป็นเหตุมูล ฯ แลกุศลซึ่งเป็นปฏิบัติ
 อันสาธุชน จะ พึงบำเพ็ญให้บริบูรณ์ ก็อาศัยความไม่
 ประมาทเป็นที่ตั้ง เหตุฉะนั้น สมเด็จพระสุคต ผู้ซึ่งมรรคา
 จึง ตรัสนิคมคาถาในอนาลปิณฑิกสูตร นั้นว่า

“อายุ วัฒนํ ยลํ ภิตํ สัคคํ อัจจาภูสินตํ
 รติโย บัตถยานนํ อูปารา อปราปรา”

แปลว่า ความว่า อันชนผู้ฉลาดปราศณา อายุ วรรณะ

ยศ เกียรติ สวรรค์ แลความเกิดณสกุลสูง หรือความ
 ยืนที่อื่นยิ่งต่อ ๆ ไป มาบ้ำเพ็ญความไม่ประมาทในบุญ
 กิริยาการท่ากุดล บัณฑิตสาธุชนย่อมสรรเสริญ บุคคล
 ผู้ไม่ประมาทแล้วย่อมยึดประโยชน์ไว้ ได้ทั้ง สองประการ
 ทั้งที่เข่นไปในปัจจุบัน ทั้งที่เข่นไปในภายภาคหน้า
 เพราะได้บัลลุประโยชน์ เช่นนี้ ท่านจึงกล่าวสรรเสริญ
 ผู้มีปรีชาว่า เข่นบัณฑิตคือผู้กำเหนิดในประโยชน์กิจ ด้วย
 บุญญา ฯ

สมเด็จพระบรมพิตร พระราชสมภารเจ้า มาทรงบำเพ็ญ
 พระราชกฤตใน อภิลักขิตสมัยนี้ ด้วยกำลัง พระปรีชา
 แลอุปมาทธรรม ก็จักว่า ทรงปฏิบัติ ปฏิปทา อัน จะให้
 สำเร็จมบุญผล มี พระชนมายุ เป้นอาทิ ต้อง ตามเนตติ
 ซึ่ง สมเด็จพระโลกุตมาจารย์ ประทานไว้ ในอนาถบิณฑิก
 สูตร ด้วยประการ ฉนี้ ฯ

“อิโต ปรั ปวักขามิ

ตัม วิเสสมังคลัม

วุจฺจมานํ หิ สุตฺวาน

โยนิโส ปัจฺจเวกฺขโต

มหाराชาธิราชัสส

ภเวยฺย กัตตุกามตา

ดโต สัมปาหนัตถาย ภิกขุโย ภาวาย สัพพะธา
 สัมมาว ปทหนัตถัสส ธัมเมน ปฏิบัตติ
 ตบปัจจายา ชนินทัสส ลียา สวัตถิมังคล” ๑

ลำดับนี้ จัก รับพระราชทาน เลื่อน สรร คุณสมบัติ ที่ตั้ง
 แห่ง สวัสดิ์ มงคล อันพิเศษยิ่ง ซึ่งได้ ชื่อว่า มงคลพิเศษ
 มาถวาย วิสัยนา เพื่อ ประทับ พระปณิญาบารมี ได้ทรง
 สดับแล้วทรงพระปรีชาญาณด้วยกำลังพระปรีชาญาณ พระ
 ราชปณิธาน เพื่อ จะทรง บำเพ็ญ จะ พึ่ง เกิดมี แต่สมเด็จบรม
 บพิตร พระราชสมภาร เจ้า แต่ นั้นทรง พระราชอุตสาหะ
 โดย อากาโร อัน ชอบ เพื่อ จะ ยัง คุณ สมบัติ นั้น ๆ อันยัง
 ขาดให้บริบูรณ์ เพื่อ เพิ่มพูน ส่วนที่ได้ทรง บำเพ็ญมา
 แล้วให้ภิกขุโย ยิ่ง ทรงปฏิบัติ อยู่โดยราชธรรม สิริสวัสดิ์
 พิพัฒมงคล ก็ จะ พึ่ง สำเร็จ แต่สมเด็จบรมบพิตร พระราช
 สมภาร เจ้า เพราะพระราชวรยานนี้ เป็นปัจจย ๑

ในคกนี้ (๒๔๕๔) จักเลือก มาถวาย วิสัยนา ๓
 ประการ คือ ธัมมิกามตา ความเป็นผู้ใคร่ธรรม ๑
 อิตถิกามตา ความเป็นผู้ใคร่ประโยชน์ ๑ รัฐบาล

นโยบาย วิธีปกครองแผ่นดิน ๑ ฯ

ธัมมกามตา ความเป็นผู้ใคร่ธรรมนั้น ได้แก่ความ
เคารพในธรรม ความเป็นผู้หนักในธรรม ฯ ธรรมะในที่นี้
ประสงค์เฉพาะ ธรรมข้างที่แจกออกเป็น ๒ คือ คุณ
กรณียะ ๑ ฯ ธรรมคือ คุณนั้น เช่น สัทธรรม ๗ ศรัทธา
หิริ โอตตัปปะ พาหุสัจจะ วิริยะ สติ ปัญญา ฯ ธรรมคือ
กรณียะ นั้น เป็นไปตามบุคคล การบำเพ็ญจักรวรรดิวัตร
เป็นราชธรรม การบำเพ็ญไตรสิกขาเป็นสมณธรรม ฯ
ความใคร่ธรรมคือ คุณ เป็นอุปการะอุดหนุนความใคร่
ธรรมคือ กรณียะ ฯ คนผู้ไม่ยึดคุณธรรมเป็นหลัก จะ
ประกอบกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมมุ่งแต่ความสะดวก
เป็นที่ตั้ง พบความขัดข้องเข้า ย่อมเลิกลี้จากธรรม
เสียโดยง่ายตาย มีอารมณ์หาปราณาเข้ามาช่วยวน
หรือมีภัยเข้ามาคุกคาม ย่อมเป็นเช่นนั้น หาประพฤติก
มันแล ชื่อ ตรงใน กรณียะ ของ คนไม่ หาก จะยัง คง อยู่
ในธรรม ก็เป็นเพียง อิตติภาติปไตย มุ่งความได้ความสะดวก
ของ คนเป็นใหญ่บ้าง เป็นเพียง โลกาธิปไตย มุ่งโลก เป็นใหญ่
กลัวเขานิพทา หรือปราณา จะให้เขา สรรเสริญบ้าง ฯ

ฝ่ายชนผู้มั่นในคุณธรรม ย่อมมั่นในกรณียะ แม้พบ
อุปสรรคเข้า ก็ย่อมไม่ละคุณธรรม ย่อมใช้สติ ปัญญา
ความเพียร ความอดทน จำแนกอุปสรรคนั้น ไม่ได้เสีย
ความซื่อตรง ไม่ฝืนหิริโอตตัปปะ ประกอบกรณียะ
เป็นธรรมาธิปไตย มีธรรมเป็นใหญ่ แม้ทวิพย สมบัติ
ร่างกายแล ชีวิต ก็อาจ ยอมพว้างได้ เพราะเห็นแก่
ธรรม ฯ ชนผู้ ยอมเสีย สละชีวิต เพราะเหตุแห่ง
ศาสนาแลบ้านเมือง ย่อมเป็นบุคคลเห็นปานนี้ ฯ ความใคร่
ธรรมเป็นเหตุแห่งความมั่นในธรรม อย่างนี้ พระโบราณ
จารย์ จึงผูกคาถา เป็นอนุศาสนีว่า

“ธัญญ์เจเต อังควรลล เหตุ”

คนควร ยอม สละ ทวิพย เพราะ เหตุ จะ รักษา อวัยวะ แห่ง
ร่างกาย อันประเสริฐ กว่า

“อังคญ์เจเต ชีวิต รักษมาโน”.

จะ รักษาชีวิตไว้ ควร ยอม สละ ของกายพยานั้น ฯ เสีย

“อังค ธัญญ์ชีวิตตัญญาปี ลัพพ์
อับเปว ขเห ธัมมมนุสส์รัน โด”

เมื่อรลถึงธรรม ถึงคราวเข้า ทพย อดวระ แม่ชีวิต
ก็ควร สละเสียทั้งนี้ ฯ อธิบายว่า ทพย เป็นของหา
ไต่ด้วย ความเห็น ยาก หรือด้วย ความเสีย ทพย
เป็นของ ควร จะ เก็บถนอมไว้ ใช้ทำ ประโยชน์ นั้น ๆ มี
จ่าย เลี้ยง คน แล คน ควร เลี้ยง เป็นคน ถ้า มี โรค เกิด ขึ้น
แฉะ ทั่ว ไร่ จะ เสีย อดวระ เช่น เป็น ขาด แผล ที่มี หรือ เท้า
ควร จ่าย ทพย เป็น ค่า รักษา โรค นั้น ถ้า อดวระ นั้น เสีย
ใช้ ไม่ได้ จำ จะต้อง ตก เสีย จึง จะ รอด ชีวิต เช่นนี้
ควร ยอม ตก อดวระ นั้น เสีย รักษา ชีวิต ไว้ ดี กว่า เมื่อ
ถึง คราว วิบัติ จะ เอา ชีวิต รอด แต่ จะต้อง ล่วง สิ้น หมด ธรรม
เช่น ใน ทาง พระ ศาสนา ถูก ขัง คับ ให้ เข้า รัศ ศาสนา อื่น ที่
ตน ไม่ เลื่อมใส ในการ สงคราม ถูก ข่า สัก จั เป็น ชลย
แฉะ ถูก ขัง คับ ให้ ทำ การ อัน เป็น เครื่อง ประทุษร้าย ชาติ แล
บ้าน เมือง ของ ตน เช่นนี้ แม่ชีวิต ก็ ควร ยอม สละ ไม่
ต้อง กล่าว ถึง ทพย แล อดวระ เป็น ของ ควร จะ ต้อง สละ
อยู่เอง ฯ

ธัมมิกามตา ความเป็นผู้ใคร่ธรรม อันสมแก่
พระบรมศาสดาทริสวาทว่า เป็นเหตุถึงความเจริญ แลเป็น
นาถกรณธรรม ๆ ทำที่พึงผู้ใดธรรม ที่เป็นผู้ห้อย
ผู้ใหญ่ ย่อมพอใจ ชอบเลี้ยง เป็นที่พึ่ง ที่เป็นผู้ใหญ่ ผู้ห้อย
ย่อมนิยม หักถือ ถือเอาเป็นที่พึ่ง อาจนำผู้ห้อยให้เป็น
ผู้ใดธรรมตาม ความเจริญย่อมเกิดมี เพราะเหตุนี้
สมด้วย พระคาถา ประพันธ์ พุทธภาษิตว่า

“คุณันญ์เจ ตมมานันติ อุตฺตมํ จัจฉติ ปุณฺคโว
สัพพา อุตฺตมํ จัจฉนตี เนตฺเต อุตฺตมํ คเต สติ”
เมื่อฝูงโคกำลังข้ามฟากอยู่ ถ้าโคโท่ผู้นำฝูงไปตรง
โคทั้งปวงย่อมไปตรง ตาม กัน

“เอวเมว มนุสฺสเสสฺส โย โหติ เสฏฺฐรุตฺทมโต
โส เจ ธัมมํ จรติ ปเควํ อิตรา ปชา
สัพพัง รัฏฺฐํ สุขํ เสติ ราชา เจ โหติธัมมิกो”
ในหมู่มนุษย์ก็เหมือนกัน ถ้าท่านผู้ที่เขา สรรพว่า
ประเสริฐ สุด ประพาศ เป็นธรรม ประชาชนนอกนี้ ย่อม

ประพจน์เป็นธรรมตามกัน ถ้าพระราชกิจอยู่ในธรรม
 แลวันทั้งปวงย่อมอยู่เป็นสุข ๆ จักรกามตา ย่อม
 เป็นหลักแห่งความประพจน์ตรงในกรณียะ นำความดี
 ความงามมาแก่คนและผู้อื่น ด้วยประการดังนี้ ๆ

สมเด็จพระบรมพิตร พระราชสมภารเจ้าทรงใคร่ธรรม
 ทรงถือธรรมเป็นหลัก ทรงชักนำราชบริพารแลพสก
 นิกรในทางธรรม ทรงนิคคหะผู้ประพจน์ลเมิกธรรม
 ทรงนิคคหะผู้ประพจน์ธรรม ด้วยพระราชโบายมี
 ประการต่าง ๆ บ้าง ด้วยพระราชอนุภาพบ้าง เป็น
 ทางจะยังราชการให้เป็นไปโดยเรียบร้อย แลยังความ
 เป็นไปแห่งประชาชนให้เป็นหลักฐาน นำความเจริญ
 รุ่งเรืองมั่นคงมาแก่พระราชอาณาจักรแลพสกนิกรด้วยกัน
 พระคุณสมบัตินี้ นับเป็นมงคลอันล้ำเลิศประการที่ต้น ๆ

อัครกามตา ความเป็นผู้ใคร่ประโยชน์นั้น ได้
 แก่ความหวังประโยชน์จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น เป็นคุณ
 สมบัติของท่านผู้เป็นมหาบุรุษผู้มีอิทธิพลใหญ่ เว้นจาก
 ความเห็นแก่ตัว ๆ ประโยชน์นั้น หมายถึงเอาผลอัน
 เจริญแก่เขา ทั้งในทางคติโลก ทั้งในทางคติธรรม

จะถูกใจเขาหรือฝืนใจเขา ไม่เป็นประมาณ ๗ อย่าง
 ไตจะเป็นประโยชน์อันแท้จริง แม้ฝืนใจเขา ท่านผู้
 เป็นมหาบุรุษก็ยอมทำอย่างนั้น กุฏทารกไม่ชอบรสยา
 แต่ยานั้นย่อมรบัโรคได้ มารดาบิดาย่อมชินใจ ทารกให้
 คิมบาลนั้น ๗ ข้อนี้ มีพระพุทธจรรยา เป็นเครื่องสาธก ๗
 ครั้งหนึ่ง พระอภัยราชกุมาร พระราชโอรสพระเจ้า
 พิมพิสาร เข้าไปเฝ้าสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า กราบ
 ทูลถามว่า พระองค์ ตรัส พระวาจาเฉพาะ ที่ถูกใจชน
 ทั้งหลาย หรือ พระวาจา ที่ไม่ถูกใจเขาก็ ตรัส ด้วย ๗
 ครั้งได้ยินมา ในเวลานั้น พระราชกุมาร ยังนับถือ
 นิคมนต์ ๗ แด่งให้ทูลถามอย่างนั้น ด้วยหมายว่า ถ้า
 พระองค์ทรงตอบว่า ตรัส พระวาจาเฉพาะ ที่ถูกใจชน ทั้ง
 หลาย จักค้ำว่า ตรัสดี พระเทวทัต ด้วยประการต่าง ๆ
 ก็มี ถ้าทรงตอบว่า พระวาจาที่ไม่ถูกใจคนก็ ตรัส
 จักชมว่า ถ้าเช่นนั้น พระองค์ก็ไม่แปลกจากสามัญ
 ชน คงได้ช่องจะ ยก วาทะ ขึ้นชมพระองค์ ด้วยปัญญา
 สองเงื่อนไขสักอย่างหนึ่ง ๗ สมเด็จพระบรมศาสดา ตรัส
 ตอบว่า พระองค์ไม่ทรงถือความซื่อ นั้น เป็นประมาณ

พระราชาที่ตรัสนั้น จักถูกใจชนทั้งหลายหรือไม่ก็
 ตามที่ ทรงเพ่งประโยชน์เป็นที่ตั้ง แล ตรัสในเวลา
 อันควร ๑ พระพุทธจรรยา นี้ แสดงว่า สมเด็จพระ
 สัมมา สัมพุทธเจ้า ทรงตั้งอยู่ในอิทธิบาทสมาธิ ทรงไฝ่
 ประโยชน์แก่เวไนยนิกร ควรเป็นแบบอย่างของ
 พุทธศาสนิกชน ตั้ง ตั้งแต่ท่านผู้เป็นมหาบุรุษลงมาถึง
 สามัญ ๑ ท้าย พระพุทธอธิบายด้วย พระคุณ
 สมบัตินี้ พระองค์ ทรงตั้ง พระพุทธบัญญัติ สกตักกัน ความ
 ประพฤติผิดของ ภิกษุสงฆ์ แล วางโทษปรับอาบัติ
 ผู้ละเมิด แล ประทาน พระพุทธานุญาตให้สงฆ์ทำกรรม
 ลงโทษ ภิกษุผู้ประพฤติผิด พระธรรมวินัย เป็นส่วนนิคคหะ
 ทรง แสดงธรรม ชักนำ ความปฏิบัติให้ ประณีตขึ้นสมควร
 แก่พุทธบริษัทผู้เป็นศฤงคาร แล บรรพชิต ประทาน
 พระพุทธานุญาตให้ พระสงฆ์สาวกมีอำนาจ สอนแล ทำกิจ
 พระศาสนา ทรงยกย่อง เป็นเอกทัศกะในทางหนึ่ง ๆ
 เป็นส่วนนิคคหะ ทรงนิคคหะ ภิกษุบางรูป เช่นนั้น ทรง
 ไฝ่ ประโยชน์เพื่อชนมาก เป็นที่ตั้ง ๑ ครั้งหนึ่ง พวก

วิชชีบุตร ผู้ต้อง ปาราชิก ขาดจากความเป็นภิกษุแล้ว ไม่
 ได้เพื่อจะอุปสมบทอีก เข้าไปเฝ้า กราบทูล อ้อนวอนขอ
 อุปสมบทอีก พระองค์ ตรัสว่า ไม่ใช่ฐานะ อันควร จะ
 ถอนปาราชิกสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว เพราะเหตุ
 พวกวิชชีบุตร ฯ พระองค์ ทรงมุ่ง ประโยชน์ แก่ชน มาก
 เป็นหลัก อย่างนี้ ทรง ประทับฐาน พระพุทธรักษาไว้ เป็น
 ประโยชน์ แก่เวไนย นิกรสืบมา ฯ

สมเด็จพระบรมพิตร พระราชสมภาร เจ้า ทรงใคร่
 ประโยชน์ แก่ พระพุทธรักษา พระราชอาณาจักร แล
 ประชาชน ตลอดจนมาถึง เอกชน ได้ทรง ขวนขวายใน
 ทาง อันจะ ยัง ประโยชน์ ให้สำเร็จ ในส่วนพระพุทธรักษา
 ได้ทรง เป็น พุทธศาสนูปถัมภก เป็นกำลัง ของ คณะ สงฆ์
 ในอัน จัดการ ปกครอง คณะ บำรุง การ ศึกษา พระ
 ธรรมวินัย แล สอน พระ ศาสนา ทรง ชักนำ ประชาชน
 ให้ เกิดความ นิยม นັนคงใน พระพุทธรักษา ยิ่งขึ้น ใน
 ส่วนพระราชอาณาจักร ทรง อำนวยราชการ ให้เป็นไป
 โดยเรียบร้อย สมแก่ เวลา ทรง นึกหะ ข้าราชการ ผู้
 ประพฤติดี ทรง ปักคหะ ผู้ ประพฤติชอบ ในส่วนประชาชน

ทรงบำรุง การ ศึกษา การ พยาบาล แล ปลุกใจให้กล้า
หาญ เปน อาทิจ ในส่วนเอกชน พระราชทาน พระบรม
ราชูปถัมภ์ โดยควร แก่ อัน จะ พึ่ง ต้อง การ เปน อรรถ
จรรยา ฯ พระคุณ สมบัตินี้ จะ พึง นำ มา ซึ่ง ความ เจริญ
รุ่งเรือง มั่นคง แห่ง พระพุทธ ศาสนา แล พระราช อาณาจักร
ซึ่ง ความ สุข เกษม แห่ง ประชาชน แล ซึ่ง ความ จงรัก
ภักดี แห่ง เอกชน สำเร็จ เปน มงคล อัน วิเศษ นับ เปน
ที่ สอง ฯ

รัฐาภิบาล โนบาย วิธี ปกครอง แผ่นดิน นั้น ในที่นี้
จัก ยก บาง ประการ ขึ้น ถวาย วิสัชนา พอ เปน อุทาหรณ์ ฯ

อันชน นิกร ผู้ มี ชั่ว รวม กัน อยู่ ใกล้ ชิด กัน ย่อม
จะ วิวาท กัน เพราะ การ จาร บ้าง เพราะ ทวิพย สมบัติ บ้าง
เป้น น้าที่ ของ ท่าน ผู้ ปกครอง จะ ไต่สวน แล้ว แล ชีผิค ชีถูก
รับ วิวาท นั้น เสีย แล ใน หมู่ คน นั้น ย่อม จะ มี คน ขาด
แคลน ทำ ใจ กรรรม เอา ทวิพย ของ ผู้ อื่น บ้าง แล คน เปน
พาล ทำร้าย ผู้ อื่น บ้าง เปน อาทิจ เปน น้าที่ ของ ท่าน ผู้
ปกครอง จะ พิจารณา แล้ว แล ลง โทษ แก่ ผู้ ทำ ผิด เพื่อ รักษา
ความ เกษม ของ ประชาชน ถ้า การ พิจารณา ชี ซาก

แลลงโทษ ไม่เป็นไปโดยยุติคือความควรแล้ว ย่อม
เป็นเหตุเดือดร้อนของ ประชาชนทั่วๆ ไป เหตุนี้ ความเป็น
ยุติธรรม แก่คนทั่วไป จึงเป็นรัฐาภิบาลนโยบาย
ประการหนึ่ง ๖ ไบรอน กษัตริย์ ก็ถือ เป็น พระราชระ
ทรง สอดส่อง ด้วย พระองค์ เองบ้าง ทรง ตั้ง มาตย์ ที่
วาง พระราชหฤทัยไว้ เป็นผู้ พินิจพิจารณาบ้าง ทรง ตั้ง พระราช
กำหนด กฎหมายไว้ เป็น หลัก แห่ง การ พิจารณา แลลง โทษ
เพื่อ อุดหนุน ยุติธรรม เป็นราชประเพณีสืบมา ๗ ใน
ทาง พระ ศาสนา สมเด็จพระสันตมาสัมพุทธเจ้า ก็ได้ ตรัส
หลัก แห่ง ยุติธรรมไว้ เป็นคติ ๖ ข้อ หนึ่งใน ตรัสไว้ ใน ปฐม
ชาตกว่า

“นาทิสฺวา ปฺรโต โทสํ อณฺ ญฺญานํ สัพพะโส
อิสฺสโร ปณฺณํ ทณฺฑํ สามํ อปฺปฏฺเฏกํ ชย”

แปลว่า ท่านผู้เป็นอิสระ ยังไม่ได้พิจารณาด้วยตนเอง
ยังไม่เห็นความผิดของผู้อื่นมากหรือน้อย ด้วย ประการ
ทั้ง ปวง แล้ว อย่าเพิกลงอาชญา ๖ ข้อหนึ่งใน ตรัสไว้ ใน
ธรรมบทว่า

“น เตน โหติ ธัมมัญญูโร เยนตังถิ สหสา นเย”

เป็น ต้น ความว่าบุคคลไม่ชื่อว่า เป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรม
เพราะ เหตุพิจารณา อรรถคดีโดย ผลุนผลัน ฝ่ายว่า
บัณฑิตผู้ใดไม่พิจารณาโดย อากาโร อันผลุนผลัน เลือก
ถือเอาแต่ข้อ เป็นสาระ เหมือนถือตราฐ พิจารณา
ผู้อื่นโดยธรรมโดยเสมอ ปราศณผู้หนึ่ง เป็นผู้รักษา
ธรรม เรากล่าวว่า เป็นผู้ตั้งอยู่ในธรรมฯ อีกข้อหนึ่ง
ตรัสหลักคือความไม่ลู อำนางแห่ง อคติไว้ ในสังคา
โลวาทสูตร เป็นต้นว่า

“จันทา โทสา ภาขา โมหา โย ธัมมํ อติวัตตติ

นิหิยติ ตัสส ยโส กภาพักโขเว จันทิมา”

ผู้ใดประพฤติกว้างธรรม เพราะรัก เพราะชัง เพราะกลัว
เพราะหลง ยศของผู้หนึ่งย่อมเสื่อม เหมือนพระจันทร์
ในข้างแรม

“จันทา โทสา ภาขา โมหา โย ธัมมํ นาติวัตตติ

อาปุรติ ตัสส ยโส สุกกักโขเว จันทิมา”

ผู้ใดหาประพฤติกว้างธรรม เพราะรัก เพราะชัง เพราะกลัว

เพราะหลง ไม่ ยศ ของ ผู้ นั้น ย่อม เต็ม เปี่ยม เหมือน
พระจันทร์ ใน ข้าง ชัน ๑ ในทาง พิจารณา อภิรณ อันจะ
เกิดขึ้น ใน สงฆ์ พระองค์ ก็ ไ้ ทัศรวาง วิถี พิจารณา ไว้ เปน
หลัก สำหรับ พระวินัยธร ด้วย เหมือน กัน ๑

สมเด็จพระมโหฬาร พระราชสมภารเจ้า ทรง ทำนุ บำรุง
เนติขันธ์ ทิศสภา ผู้ มี นาทิ ฝึกสอน แล สอด ความ รู้ กฎหมาย
เปน เนติขันธ์ ทิศ ทรง ตั้ง กรมการ ศาลฎีกา ไว้ พิพากษา
บรรดาคดี ต่าง พระองค์ ทรง อุดหนุน ความ ยุติธรรม ด้วย
ประการ นั้น ๑ นี้ จึง เปน พระราชจรรยา ส่วน รัฐธำมณี ปาล
โนบาย ประการ หนึ่ง ๑

อนึ่ง ชนิกาย ผู้ ตั้ง อยู่ ต่าง แคว้น อัน ติด ต่อ กัน ย่อม
มีทาง จะ วิวาท แดกราว กัน เพราะ เหตุ ที่ อาณาเขต ติด กัน บ้าง
เพราะ เหตุ เดียงสิทธิ ของ พศก บ้าง เพราะ เหตุ แยก ค้าขาย
บ้าง เปน อาทิ เช่น กับ ชนนิกร ใน แคว้น เดียว กัน เมื่อ
ปรองดอง กัน ลง ไม่ได้ ไม่มี ใคร จะ ตัดสิน ต่าง ใช้
อำนาจ ของ ตน เข้าสู้ เพื่อยัง ความ ปราถนา ของ ตน ให้
สำเร็จ แม้ โลก จำ เริญ ขึ้น รู้จัก ใช้ วิธี ผ่อนผัน หลาย
ประการ เปน ต้น ว่า ย่อม ให้นิกร ชน ติด กัน ถึง อย่าง นั้น

ก็ยังมีหน้าที่ใช้อำนาจ ของ ตน ซึ่ง ชาติ อยู่ นั้น เอง มีมหา
สงครามในบัดนี้ เป็น อุทาทรณ เมื่อ เป็น เช่น นี้ ชนนิกร
ต่าง ฝ่าย ต้อง แบ่ง กัน ออก เป็น พวกหนึ่ง มีหน้าที่สำหรับ
ต่อสู้ ประชักรักรัง ไบรณ เรียกว่า พวก กษัตริย์ มี พระราชา
เป็น ประมุข ด้วย เหตุนี้ ราชา กุมาร ผู้ สืบ สาย จาก พระราชา
ผู้ มี หน้าที่ ใน ทาง นี้ ตาม กัน จึง ได้ นาม ว่า กษัตริย์ ด้วย
บริวาร ของ พวก กษัตริย์ ย่อม เป็น โยธี คือ พลรบ ตาม เจ้า
ของ ตน ๑ การ จัดการ ป้องกัน ศัตรู ภายนอก เป็น รัฐ ฐาภิ
บาล โนบาย ประการ หนึ่ง ซึ่ง จะ เว้น เสีย มิ ได้ ๑ อัน การ
สงคราม ย่อม เกิด ขึ้น โดย ฉุกเฉิน แล จะ เอา ชัย เพราะ
มี พล แล ศัตรู ราช ฤทธิ ฤทธิ์ มากกว่า อย่าง เดียว หา ได้ ไม่
ต้อง อาศัย สติปัญญา กล้าหาญ ชำนาญ ว่องไว พริ้วพร้อม
อยู่ใน บังคับ บัญชา แล ที่ มี นั เป็น ชัย ภูมิ เป็น ค่น ด้วย จึง
อาจจะ เอา ชัย การ สงคราม จึง ต้อง ตรีเตรียม ไว้ พร้อม
แม่ ใน เวลา ว่าง สึก ไม่ เช่น นั้น ไม่ ทัน กาล ย่อม เสีย
เปรียบ ศัตรู มี เรื่อง ที่ ชาว ชาติ ทั่ว รับ สม อ่าง ว่า โกลธรัฐ
เป็น แคว้น น้อย มี พล ศัตรู ราช ฤทธิ ฤทธิ์ เสบียง พาหนะ
น้อย กว่า กาสีรัฐ อัน อยู่ ติด ต่อ กัน ทั้ง มีว ประมาท

ไม่ได้ เตรียมตัว เมื่อสักกาลี มาติด ไม่อาจต่อสู้
 ย่อม เสีย แก่กาลี ฯ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรง
 ยก ความ ตระเตรียมพร้อมของ เมืองที่ไม่ ประมาทขึ้นเป็น
 อุปมา ประทานพระบรมพุทโธวาทไว้ว่า

“นครี ยถา ปัจฉินันตํ คุตตํ สันตรพาหิรํ
 เอวํ โคเปถ อตฺตตานํ ชโน มา वो อปฺปัจฉา
 ขณาดิตา หิ โสจันตํ นิรยัมหิ สมฺบปิตา”

แปลว่า เมืองอันตั้งอยู่ตามชายแดนซึ่ง เรียกว่า ปัจฉินันตะ
 เชารวังทั้งภายในภายนอก ฉันทโค ท่านทั้งหลายจง
 รวบรวมตัว ฉันทนิมิต্ত ชลระ อย่าได้ ล่วง ท่านทั้งหลายไป เสีย
 เพราะ ว่า พวก ชนผู้มีชลระ ล่วงไป เสีย แล้ว ย่อมจะเสวรา
 ไคกเต็มเพียบใน นคร ฯ

สยามรัฐ นี้ตั้ง อยู่ยัง ยืนสืบมา ได้ ด้วยอาการ ที่ พล
 เมือง เป็นนักรบ เวลา มีสงคราม ย่อมรวมกันรบ เวลา
 ว่างต่าง แยกกัน ทำกิจ ต่าง แฉก จนถึงได้บันทึกว่า
 เป็นฝ่าย ทหาร ฝ่าย พลเรือน ด้วยเหตุเป็นนักรบ พระ
 ราช อาณาเขตต์ สงบมา ช้านาน จน ฝ่ายพลเรือนไม่เคย

การรบ ฝ่ายทหาร ก็ไม่สู้หนัก ครั้น รัชกาล ของ พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบำรุง การ ทหารบก
เจริญขึ้น มาใน รัชกาล ปัจจุบัน สมเด็จพระบรมพิตร
พระราชสมภารเจ้า ทรง ตั้ง อยู่ในความไม่ประมาท ต่อ
เหตุการณ์ ทรงบำรุง การ ทหารบกสืบให้ไพศาล แล
ทรง เริ่ม จะบำรุง การ ทหาร เรือ ทรง ตั้ง กรม เสือป่าขึ้น
เพื่อนำฝ่ายพลเรือนให้รู้จักยุทธวิธี แล ทรง จัดให้นักเรียน
เป็นลูกเสือ เพื่ออบรมเด็กให้มีนิสัย เป็น หักรบ ด้วย
พระราชประสงค์ จะนำพลเมืองให้ เป็น หักรบ ตามประเพณี
เดิม นี้เป็น พระราชกรณียะ ส่วน รัฐบาล ในภายอีก
ประการ หนึ่ง กิจการทัพ นี้นับไปถึง นานา ประเทศ จึง
สมเด็จพระเจ้าบรมเชษฐาธิราช เจ้ากรุง อังกฤษ ทรง อัญเชิญ
สมเด็จพระบรมพิตร พระราชสมภาร เจ้า ทรงรับยศ ทหาร เป็น
นายพลเอก ของ กรุง อังกฤษ แล พระองค์ เอง ก็ ทรงรับยศ
ทหาร ขึ้น เทียบกัน ของ กรุง สยาม อัน สมเด็จพระบรมพิตร
พระราชสมภารเจ้า ถวาย ทรง แสดง ความ นับถือ สมเด็จพระ
บรมพิตร พระราชสมภาร เจ้า ว่า เป็น จอม ของ หักรบ
แล ทรง ยกย่อง กรม ทหาร บก ของ กรุง สยาม เป็น พระ

เกียรติยศ ยังไม่เคย มีแก่พระราชินีในบุรพทิศเข้าใน
พระพุทธานิตว่า

“ทุเร สัน โศ ปกาเสณติ หิมวัน ไตว บัพพะโต
อสนันเตตถ น ทิสสันติ รัตติ ชิตตา ฆา สรา”

แปลว่า สักขบุรุษย่อมปรากฏได้ในที่ไกล คุณเขาคิมพานต์
อัสกขบุรุษอยู่ในที่นี้ ก็ไม่มีใคร เห็น เหมือน ลูกศร
ที่ยิงไปในราตรี ฯ

อนึ่ง การ สอดส่องทุกข์ สุข ของ ทวยราษฎร์ เปน
รัฐาภิบาลนโยบาย ประการ หนึ่ง อันโบราณ กษัตริย์ ได้
ทรงมา บางเวลาเสด็จ ประทับ ณ ถิ่น เลียบ พระนคร โดย
พระราชอิศริยยศ บางคราวเสด็จโดย อัญญาตกเพศ
ปลอม พระองค์มิให้ ใคร รู้จัก ได้ทรง ทราบ ประพฤติ
เหตุ กระทบ แก่นัก ด้วย พระองค์ ฯ สมเด็จพระบรมพิตร
พระราชสมภารเจ้า เสด็จ พระราชดำเนิน เลียบ มณฑล นคร
ศรีธรรมราช แล มณฑล สุราษฎร์ ในคกนี้ ทรง สอดส่อง
ทุกข์ สุข ของ ข้าขอบขัณฑสีมา เปนอันได้ทรงทำ พระราช
กรณียะ ส่วน รัฐาภิบาลนโยบาย อีก ประการ หนึ่ง ฯ

อนึ่ง กิริยาที่ จักการ ปกครอง ให้ เปนระเบียบ ไม่ ลัก ลั่น

เป็นกิจอันระพีหวังในทางรัฐาภิบาลนโยบาย ประการหนึ่ง ฯ
 สมเด็จพระสรรเพชญ์ทรง ถือนโยบาย อันจัดการ ปกครอง
 เป็นระเบียบดีแล้ว เป็นอุปมา ครั้น สอนว่า

“นครูปม จิตต์มิต์ ฤๅเกิดวา
 โยเชต มารี บัญญาเวน”

พึงสังวร จิตต์นี้ให้ มีเมือง เป็นเครื่องเปรียบแล้ว รชมาร
 ด้วย อาวุธคือ บัญญา ฯ สมเด็จพระมปพิตร พระราช
 สมภารเจ้า ทรงจัดการปกครองพระราชอาณาจักรที่ทรง
 เห็นว่ายังกำกวม ให้เข้าระเบียบสมควร แก่กระทรวง
 ทบวง การ เป็นอันได้ทรงทำพระราช กรณียะ ส่วนนี้
 อีกประการหนึ่ง ฯ

รัฐาภิบาลนโยบายนี้ เป็นเหตุเจริญรุ่งเรือง มั่นคง
 แห่งพระราชอาณาจักร จัดเป็นมงคลอันยอดเยี่ยม นับเป็น
 ที่สาม ฯ

ธรรม ๓ ประการ คือ จัณมกามตา ความเห็น
 ผู้ใคร่ธรรม อิตถกามตา ความเห็นผู้ใคร่ประโยชน์
 รัฐาภิบาลนโยบาย วิธีปกครอง แผ่นดิน เป็นคุณอัน
 ล้ำเลิศ ให้ เกิด วุฒิสวัสดิ์แก่ท่านผู้ได้บำเพ็ญ

จึงได้ชื่อว่าเปนมงคลวิเศษแก่ละประการ มีนัยทั้ง
รับพระราชทานถวายวิสาขมา ด้วยประการ ดังนี้ ฯ

“เตหิ เตหิ วิเสเสหิ คุณฺเหหิ ปริภาวิโต
 สุกฺขี โหตุ มหาราชา ทีฆายฺ อกุโธ ภโย
 ยสฺสา เตชสา จาปิ ภาณฺมา วिय วักตฺตมํ
 สทา ภทฺธานิ สัมปัสสํ รัชชํ กาเรตุ โสถฺตณินา”

ขอ สมเด็จพระมหารัชมงคลมุนี เจ้า อธิการบดี
 พิเศษ อุดมมงคล นั้น ๆ อบรมแล้ว จงทรงพระเกษมสุข
 ทุกทีพาราตริกกาล ดำรงพระชนมายุยืนนาน สา
 ภยันตรายแต่ที่ไหน ๆ มิได้ ทรงพระเจริญไพบูลย์ ด้วย
 พระราชอิศริยยศ เกษานุภาพ ทั้ง ทรงภาณุมาศ ปราศ
 จากเมฆมลโลปกิเลส ได้ทอดพระเนตร เห็นแต่ผล อัน
 เจริญทุกเมื่อไป แสดงสถิติในราชมโหตรวรรย โดยสวัสดิ์
 ปกครอง รัชสีมา มณฑลให้สมบูรณ์ สมพระราชประสงค์ ฯ

“สาธุ อารักขกา เทวา วิตฺตํ เทวา มหิตฺติกา
 สรรพฺฐมณฺฑลํ ภูมํ อภิปาเลนํ ตฺวํ สัพพทา” ฯ

ขออารักข เทวตา แล วัตถุ เทวตา ผู้ดำรง มหิทธิ ฤทธิ
 ใต้ รับ อนุโมทนา ส่วนพระราชกุศล เทวตา พลีแล้ว จงตั้ง
 ไมตรีจิตต์ อภิบาลรักษาสัมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้า
 กับวิฆเนศวรให้ ทรงพระสถาพร ปราศจาก เลียนกัศกร
 ทั่วทุกทิศ บันดาลความสงบให้เย็นไป เสนอนิตยนิรันดร์ ฯ

“ อรหิ สัมมาสัมพุทฺธ โอ อุตฺตมัม ธิมัมมชฺฌคา
 มหาสम्म ปโปเธสิ อิจฺเจตํ รตนัตตยัม ”

พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ ครุสวั ระธรรม อันสูง สุด
 แล้ว ยัง สงฆ์หมู่ใหญ่ให้ ครุสวั เบิก ขาน ตื่น จาก กิเลส
 นิทรา นี่จักว่า พระรตนตรัย คือ วัตถุ ประเสริฐ ให้ เกิด
 ความ ยินดี ตาม ประการ แม้ ถึง จะ ต่าง กัน โดย วัตถุ ว่า
 พุทฺธ โอ ธิมัม สัมมา ทั้ง นี้ ก็ จริง อยู่ ถึง อย่าง นั้น
 ก็ ชื่อ ว่า เป็น อัน เดียว กัน โดย อรรถ เพราะ ไม่ แยก จาก กัน
 ไป ได้ พระพุทธเจ้า ครุสวั ระธรรม ก่อน แล้ว สอน ให้ ผู้ อื่น
 ครุสวั ตาม พระธรรม นั้น พระสงฆ์ ได้ ทรง ไว้ แล
 พระสงฆ์ เล่า ก็ เป็น สำนก ของ พระพุทธเจ้า เนื่อง กัน เป็น

อันเกี่ยว^{นี้} พระรัตนตรัย^{นี้} บริสุทธิ์ ชุ่ม ประเสริฐ
 ในโลก ย่อมเป็นไป เพื่อ ความ บริสุทธิ์ อย่าง ยิ่ง แก่ผู้
 เลื่อมใส แล้ว ใคร่ความบริสุทธิ์แก่ตน ปฏิบัติอยู่โดยชอบ
 ความบริสุทธิ์ จาก กิเลสทั้งปวง เป็นความ คับ จากทุกข์^{ทั้ง}
 ทั้งปวง พระนิพพานเป็นธรรมชาติ^{นี้} อย่างยิ่ง คือ
 ว่างจากกิเลส แล กองทุกข์ทั้งปวง^{นี้} ได้ชื่อว่าเป็นบรมสุข
 ด้วยลัทธิจาก ภาณิต^{นี้} ขอความ สวัสดิ์^{นี้} จง เกิดมีในกาล
 ทุกเมื่อ ด้วย เสด็จภาพ พระรัตนตรัย เป็น ปฏิพาหโนบาย
 ภาณ^{นี้} ขออุป^{นี้} ทั่ววันทราวย แล อุป^{นี้} สวรรค คือ ข้อ ตักขัค
 ทั้งหลาย จง อย่าได้ถูก ต้อง พ้องพาน ซึ่งสยามรัฐมหานบ
 ธิ^{นี้} ในกาลไหน ๆ จง บำราศ^{นี้} ไกล ด้วย ประการ ทั้งปวง
 ขอความเป็น ผู้ไม่มีโรค ความสุข สำนวน ความเป็น
 ผู้มีอายุ ยืนนาน แล ความ บริบูรณ์ แห่ง วัตถุ ทั้งหลาย อัน
 เป็นที่ ตั้ง แห่ง วิบุล ผล ^{นี้} ทั้ง สุข โสมนัสสวัสดิ์^{นี้} ในที่ทุก
 สถาน จง เกิดมี จง เป็นไป แต่ สมเด็จ บรม บพิตร
 พระราชสมภารเจ้ากับพระบรมราชวงศ์ ผู้ทรงอภิบาลสยาม
 รัฐมหานบ^{นี้} ขอเทพเจ้าผู้สิงสถิตในสยามรัฐมหานบ

ตั้ง ตั้งแต่ พระราชนิเวศน์ ตลอดจนเขตต์ รัชสีมา ที่สมเด็จ
 บรมบพิตร พระราชสมภารเจ้าได้ทรงบูชาแล้ว ด้วย
 ธรรม พลี แล อามิยพลี จงตั้งไมตรีจิตต์ อภิบาล รักษา
 สมเด็จ บรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า กับ รัฐมณฑล ด้วย
 นำเข้าไปใกล้ ซึ่ง อริวิบุลผล อันเป็นหิตานุหิต ประโยชน์
 แลคอบบ้องกัน ซึ่ง สรรพโทษ อันไม่เกื้อกูล แก่ ความเจริญ
 อย่าให้เกิดมี

“ สิทธิธมัตถุ สิทธิธมัตถุ สิทธิธมัตถุ อิทธิ ผล
 เอตัสมี รตนัตถยัสมี สัมปสาททนเจตโส ”

ขอผลที่กล่าวนี้ จงเป็นผล สัมฤทธิ์ จงเป็นผล สัมฤทธิ์
 จงเป็นผล สัมฤทธิ์ แก่ สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า
 ผู้มี พระราชหฤทัย เลื่อมใสในพระรัตนตรัย นี้ สมพระบรม
 ราชประสงค์ ทุกระการ เทอญ ฯ

คำอธิบาย

ตั้งแต่ราชนาวิ สماعيل ได้ เริ่ม ออก ประกาศ ชักชวน
เพื่อนร่วมชาติ ให้ช่วย กัน เรียบ ร่าย สร้าง เรือรบ ถวาย เพื่อ
ป้องกันชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ เพื่อนร่วม
ชาติโดยมากได้เข้าใจและเห็นชอบด้วยโดยทันทีในความ
ปรารถนาดีแห่ง ราชนาวิ สماعيل ทั้งปรากฏอยู่ที่จำนวน
เงินซึ่งมีผู้เต็มใจได้ เรียบ ร่าย มาแล้ว.

แต่ยังมีคนไทยบางคน ที่ก็ยังชักชวนอยู่ มิ
ได้สละทรัพย์ เข้า เรียบ ร่าย โดยมีสาเหตุต่าง ๆ กัน
ซึ่งไม่จำเป็นที่จะนำมารวบรวมแถลงในที่นี้ เพราะโดย
มากจะเปนแต่เพียงข้อขัดข้อง ส่วนตัวและเฉพาะช่วงเวลา
เท่านั้น. แต่มีสาเหตุซึ่งได้ยกขึ้นอ้างกันอยู่บ้าง ที่
นับว่าอยู่ข้างจะเปนข้อสำคัญอยู่อัน๑ คืออ้างว่า การ
สละ ทรัพย์ เข้า เรียบ ร่าย สร้าง เรือรบ เปนสิ่งซึ่งไม่ควร ที่
พุทธศาสนิกชน จะกระทำ เพราะ จะ เปนเหมือนมีหุ้น

ส่วนในการสร้างเครื่องมือขึ้นไว้สำหรับฆ่ามนุษย์. ข้อนี้
 เป็นข้อที่เข้าใจผิดอย่างไร สมาชิกแห่งราชนาวิ
 สماعيلก็ได้ช่วยกันพยายามชี้แจงมานานแล้ว แต่
 อาไครยเหตุที่ยังมิได้ มีพระภิกษุผู้หนึ่งที่นับถือแห่งมหา
 ชนซึ่งแรงว่าไม่ผิด จึงยังมีชนบางจำพวกที่ยืนยัน
 ถืออยู่ว่าเป็นบาปในการที่จะเข้าเรียกราชสร้างเรือรบ.
 นอกจากนี้ยังมีหน้าเข้าได้มีพระภิกษุบางรูป ผู้เต็ม
 ไปด้วยความเข้าใจผิด คิดแต่ในทางหาข้อเสียส่วน
 ตัวมากกว่าอย่างอื่น ได้กล่าววาจาหรือเทศนาที่เคียด
 การทหาร และการเตรียมขีปนาวุธชาติ โดยปราศจาก
 วิจารณ์ญาณอันสุขุม คัมภีร์ภาพจริง หากได้รู้สึกไม่
 ว่าถ้าชาติเราล่มจมไปแล้ว พระพุทธศาสนาหรือจะ
 ถาวรอยู่และรุ่งเรืองต่อไปได้

เมื่อมีพระภิกษุผู้ก่อความเห็นผิดอยู่เช่นนี้ ก็
 ยากที่บุคคลผู้เป็นศฤหัตถ์จะพูดจาชี้แจงให้ความเห็นผิด
 ทั้งนั้นเสื่อมคลายไปได้ เพราะเป็นธรรมดาเมื่อเป็นการ
 เมือง กว้างฝ่าย พระศาสนา ถ้อยคำของท่านผู้ทรง

พรหมจรรย์ ย่อมจะมีน้ำหนักรากกว่าถ้อยคำของ
คฤหัสถ์

เหตุนี้ เมื่อสมเด็จพระมหาสมณ ผู้ทรงเป็น
ประมุขแห่งบรรดาพระภิกษุสงฆ์ทั่วไปในกรุงสยาม และ
เป็นที่เคารพ นับถือ แห่งพุทธศาสนิกชนทั่วไป ไม่จำเพาะ
แต่ในกรุงสยาม ทั้งในที่อื่นๆ ด้วยนั้น ได้ทรงถวาย
พระธรรมเทศนามงคลวิเศษในงานเฉลิมพระชนมพรรษา
ศกนี้ มีข้อความทรงแสดงไว้อย่างชัดเจนถึงการเตรียม
บอง กัณท์รักษาชาติ จึงเป็นที่จับใจแก่ผู้ที่ได้มีโอกาส
ได้ฟัง ยิ่งนัก ท่านเจ้าพระยาอภัยราชามหาธิบดีธรรมธ
สถานายกแห่งราชนาวิสุตาคมดำริว่า ผู้ที่ได้มีโอกาส
เข้าไปฟังพระธรรมเทศนาในท้องพระโรง ยังเป็นส่วนน้อย
มีความปรารถนา จักใคร่ให้ข้อความในพระธรรมเทศนานั้น
แพร่หลายยิ่งขึ้น จึงได้ไปเฝ้าสมเด็จพระมหาสมณ
กราบบังคมทูลขอประทานพระธรรมเทศนามงคลวิเศษนั้น
มาลงพิมพ์ในหนังสือสมุทรสาร สมเด็จพระมหาสมณก็
ได้ทรงพระกรุณาโปรดประทานตามความปรารถนาของท่าน
สถานายก.

ผู้ใดได้อ่าน พระกระแส ของ สมเด็จพระมหาสมณใน
 เรื่องนี้แล้ว เชื่อว่าคงจะรู้สึกปีติยินดี และ โลงในใจว่า
 การ ที่สละทรัพย์ ช่วยในการบ่มงักนชาติไม่เป่นของชั่วร้าย
 สำหรับ พุทธศาสนิกชนเลย ตรง กันข้าม กลับ จะ เป่นกิจ
 อันควร เสี่ยงอีก หวังใจว่า ต่อนี้ไป ผู้ที่ ปรารถนา จะ ช่วย
 ราชนาวิ สماعيل ในทาง ธิบาย ชักชวน เพื่อ นร่วมชาติ จะ
 ได้ ใช้ พระกระแส ของ สมเด็จพระมหาสมณสำหรับ ได้ เถียง
 พระ ภิกษุ หรือ ผู้ อวดรู้ อื่น ๆ ที่ อวดคือ้าง พระพุทธศาสนา
 เป่น เครื่อง กิตติความ เจริญ แห่ง ชาติไทย เรา นี้ต่อไป

บรรณาธิการ

